

Kirken Underviser

Tema

Kanon – om Kanonen

Kanon-god

En kanon er forudsætningen for at have en religion. Der må være noget, man er enige om. Kirken ved at den er kirke fordi den har en kanon.

side 4

Kanon i kristen oplæring

Frihed kræver orientering og rettesnor. En moderne kanon består af gode eksempler.

side 6

Bibelkanon for mini-konfirmander

"Kom og lev med i denne historie, identificer dig med personerne, og gem det du indser i dit hjerte".
12 bibelhistorier som svar på 9-10åriges livsspørgsmål.

side 8

Salmer til kirkens oplæring

Det er vigtigt, at de salmer, vi lærer som børn, også kan bære voksenlivets erfaringer.

side 17

2007-2
juni

Indhold

	Leder	3
af Helle Marie Danielsen, lærer ved Kirkefaglig Videreuddannelse		
	Kanon-god	4
af Jan Lindhardt, biskop i Roskilde Stift		
	Kanon i kristen oplæring	6
af Eberhard Harbsmeier, rektor for Teologisk Pædagogisk Center, Løgumkloster		
	Bibelkanon for mini-konfirmander	8
af Ingrid Schrøder-Hansen, sognepræst, Rønnevang		
	Bibelkanon for konfirmander	11
af Marie K. Monrad, rel. pæd. konsulent		
	Bibelkanon for voksne	14
af Bent R. Arendt, sognepræst og stiftskonsulent Århus Stift		
	Salmer til kirkens oplæring	17
af Peter Balslev-Clausen, provst for Gentofte Provsti		
	Gudstjenesten som lærested	20
af Johs. Lund Bundgaard, sognepræst i Lynge og Vester Broby		
	Boganmeldelser	22

Kirken Underviser

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans for det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

www.kirken-underviser.dk

Redaktion

Eisebeth Kragh Dedieu, Line Volmers, Mogens Bering Rasmussen (ansv.), Keld Baimér Hansen, Inger Margrethe Mikkelsen, Helle Marie Danielsen (ansv.), Benthe Kleon Jepsen, Kirsten Søgaard

Redaktionssekretær: Helle Marie Danielsen
Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg, tlf.: 38 38 41 20

Sats, layout: Unitas Forlag
ISSN: 1602-2785

Udgiver:

Kirkefaglig Videreuddannelse
Diakonissestiftelsen
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg
Tlf.: 38 38 41 20
www.kirkefaglig-videreuddannelse.dk

Målsætning:

Målsætningen for Kirkefaglig Videreuddannelse er at uddanne diakonale og religions-pædagogiske medarbejdere, der ud fra en kirkelig faglighed kan indgå som inspiratorer, iværksættere og ledere i kirkens arbejde.

Tryk: Clemensstrykkeriet a/s

Abonnement:

Årsabonnement (4 numre) kr. 175,-

Løssalg kr. 60,-

Henvendelse til:

Kirken Underviser c/o Unitas Forlag

Peter Bangs Vej 1

2000 Frederiksberg tlf.: 36 16 64 81

E-mail info@unitasforlag.dk

Leder

I januar 2006 blev den danske kulturkanon offentliggjort. Kanonen var ment som en rettesnor for, hvad der regnes for kvalitet – for det bedste i dansk kultur. Der var mange og lange diskussioner om, hvad der skulle med i kanon, for når man udvælger noget, undlader man meget. Og hvem har egentlig retten til at bestemme, hvad der er kvalitets kultur? Er der ikke en risiko for af kulturen blot bliver elitær?

Vi har i dette nummer ladet os inspirere af den livlige og spændende diskussion, som kulturkanonen affødte til give bud på en kanon på kirkens oplæring

En kanon er noget man er enige om, som Jan Lindhart skriver i den indledende artikel, og alligevel har vi tilladt os at lade fem

skribenter kommer med hver deres bud på en kanon for kirkens oplæring. En kanon for minikonfirmander, konfirmander, voksenundervisning, salmer og gudstjenester. At det kun er bud, betyder at de på ingen måde kan eller skal være endegyldige.

Det er tanken, at kanonen kan give inspiration til underviseren i minikonfirmand-, konfirmand- og voksenundervisning. Budene på kanon skal ses som en slags mur, man kan spille sin undervisningsbold op ad. En mulighed for at diskutere med andre eller med sig selv, om hvad undervisningen kan indeholde.

Kanonen kan også fungere som kompas for den almindelige danske kristne: hvad er godt at vide og kende til, når jeg skal manøvre mig rundt i den danske folkekirke og i mit eget liv.

Helle Marie Danielsen
Kirkefaglig Videreuddannelse

KANO

I disse tider har man diskuteret kanon frem og tilbage, og man har spurgt sig selv og hinanden om man skal have en kanon i skolen eller i den almindelige opdragelse. Lad mig sige med det samme: kanon-begrebet er med overalt, hvor man vil sige noget vigtigt. Ordet er det samme som i den kanon man skyder med, blot ligger udtale-trykket anderledes. Her skal kuglen rettes af

Lad mig sige med det samme:
kanon-begrebet er med overalt
hvor man vil sige noget vigtigt

i det lange løb, så de rammer præcist. Det samme sker i den anden betydning, for her skal man rette sin opfattelse ind efter hvad gældende kanon siger.

Oprindeligt er kanon et religiøst begreb. I den gamle jødiske kultur blev der i århundreders løb frembragt store mængder af skrifter, og nogle af dem blev udvalgt til at være normgivende, det vil sige helligskrift. I kristendommen gjorde man akkurat det samme, idet man skabte en ny helligskrift ved at supplere den jødiske (som man nu kaldte Det gamle Testamente) med "Det nye Testamen-

te". Kriteriet for at udvælge dem var at man anså dem for at være gamle, at være skrevet af de rigtige (nemlig apostle og evangelister), og at deres indhold selv talte for deres ægthed.

En kanon er forudsætningen for at have en religion. Eller politik, eller kunst, eller dannelse eller mange andre ting. Der må være noget man er enige om, og derfor er sproget den grundlæggende kanon, fordi man må være enige om ordenes betydning for at kunne forstå hinanden.

Den danske Folkekirke har foruden Biblen også de tre oldkirkelige trosbekendelser, Luthers lille katekismus og Confessio Augustana. Det er bekendelsesgrundlaget, og det er også en kanon. Sådan er det også med andre religioner, Jøderne har Loven (de fem Mosebøger), Islam har koranen, hinduismen har det store digt, Upanishaderne og så videre.

Et andet og mere ambitiøst udtryk for kanonfænomenet er at kalde noget "klassisk". Det kommer fra det antikke Rom hvor borgerne var inddelt i skatteklasser, og den der var meget rig, var "1. klassen", altså i skatteklasse 1. Dette er blevet en metafor og dermed overført på værker indenfor kunst og litteratur og mange andre felter og overalt betegner det noget der i topklasse og som man derfor bør læse og efterligne. Hvis man siger at Platons dialog Faidon eller Dantes Guddommelige komedie er klassiske vær-

N-GOD

ker, så er de dels fremragende og dels normgivende, altså noget man bør læse og noget man bør lade sig opdrage af, eventuelt efterligne.

Den megen modstand i den danske debat mod overhovedet at operere med et begreb om det kanoniske og det klassiske kunne derfor udlægges derhen at vi ikke har noget begreb om det der i sig selv er vigtigt eller væsentligt at tilegne sig. Uden kanon ingen kultur. Eller rettere: ikke nogen fælles kultur. Og måske heller ikke en privatkultur, da kultur ligesom sprog må være noget vi deler med andre.

Men ikke bare enhver religion, men også enhver kultur og subkultur rummer noget kanonisk. Når Lykketoft i nederlagets stund beder sine kammerater om at synge "Når jeg ser et rødt flag smælde", trækker han på en socialdemokratisk kanon. I videre forstand ville hans parti slet ikke være et parti, hvis det ikke havde en række kanoniske udsagn at føre politik ud fra.

Skal danske børn have en kanon i skolen. Hvis der findes noget der hedder dansk kultur, så skal de naturligvis. Skal de?

En ejendommelig ting ved en kanon eller et klassisk værk er at man i fundamental forstand ikke kan vedtage, at det er der. Det melder sig selv, og eller det bliver væk. Her kan man ikke gøre

så meget til eller fra. Man kan ikke vedtage at H.C. Andersen er god.

Men så vidt jeg forstår den moderne kanondiskussion handler den også om noget andet. Ikke så meget om at finde de bedste og mest klassiske kulturværker, men om blot at finde nogen. Det er nemlig ikke blot vigtigt at de er førsteklases, men at

”

Uden kanon ingen kultur.
Eller rettere: ikke nogen fælles kultur

de er fælles. Flaget der smælder, er ikke nogen særlig god sang, men den er fælles gods for socialdemokrater. Det er måske dens egentlige kvalitet.

Hvad med at finde noget, der kan blive fælles for danskere, indvandrere som gammeldanskere? Så har de lidt at tale med hinanden om.

Kirken ved at den er kirke fordi den har en kanon. Uden en kanon ingen forkyndelse og ingen undervisning. Resten af kulturen er ved at opdage det samme, og det var derfor en god ide af kulturministeren forsøgte at binde samfundet sammen med en kanon.

Kanon

i kristen oplæring

Hvorfor tales der allevegne nu om dage om "kanon"? For ikke så længe siden var kanon næsten et skældsord, ligesom dogmatik – for kanon står for det afsluttede, autoritative, ufravigelige, uopgivelige, medens det pædagogiske nøgleord var åbenhed, fornyelse, frihed. Og hvordan kan tanken om kanon forenes med den postmoderne tendens til individualisering, hvor ethvert menneske sætter sine egne normer, sin egen kanon, om man vil?

Jeg tror, at det har at gøre med vores ændrede dannelsesideal. Før i tiden var dannelsens mål en eller anden form for *orden*. Også i kirkelige sammenhænge: kristendom er ikke hvad som helst; der må være en autoritet, et læreembede, der sætter grænser.

Siden da er der kommet et andet og nyt paradigme for den religiøse dannelse, nemlig *frihed* og *selvstændighed*. Undervis-

ning, har en engang formuleret, er opdragelse til selvstændighed og frihed, egentlig er det jo et paradoks. Derfor skulle religiøs dannelse og opdragelse ikke formidle eller indøve normer, men

nye perspektiver og nye muligheder og henvise elever til eget valg. Intet dogmatisk formynderi har plads her, enhver tanke om en kanon føles som en begrænsning af friheden.

Mange mennesker af min generation er opvokset med denne frihedens pædagogik: så lidt kanon som muligt, det, man selv

har valgt, er virkelig ægte og bæredygtigt. Men der er kommet et tredje paradigme ved siden af orden og frihed, en slags *tredje* vej, som jeg vil kalde livet som *paradigme*, en vej, der vil overvinde det falske alternativ mellem orden og frihed, man kunne også sige mellem højreorienteret og venstreorienteret pædagogik.

De normer, vi har, er ikke til for at begrænse friheden, men for at beskytte den. For livet består ikke i ubegrænsede mulighe-

”

Det er ikke en samling af "obligatoriske tekster" alle skal kende eller endda kunne udenad, men vejledning til at lave sin egen kanon, finde sin egen vej

der, men livet er sårbart, farligt og trænger til beskyttelse. Derfor er en kanon ikke længere en doktrinær indskrænkelse af friheden, men åbning af et rum, hvor friheden kan udfolde sig. Livet, kunne man sige, er ikke kun truet af tvang, men også af kaos.

Kanon på moderne vilkår

Når der i dag tales om kanon, skrives katekismer som aldrig før, så er det ikke for at vende tilbage til fortidens autoritære livssyn og begrænse friheden, men for at give friheden et fundament. Kanon betyder rettesnor – et perspektiv, et landkort som er uundværligt for livet, for

kristendommen. Uden kanon farer man vild, og det at fare vild føles så afgjort ikke som frihed, men i høj grad som ufrihed. Så er det ikke mig men tilfældigheden, der bestemmer, og man ved ikke, hvor man kommer fra, og hvor man ender. Frihed kræver orientering og rettesnor.

Men ligesom det gamle pædagogiske ideal om opdragelse til frihed, indeholdt et paradoks, gør tanken om kanon det også: For på modernitetens vilkår er kanon altid både noget, der er givet, men også noget man vælger selv, overtager. Man skal, sådan er det ofte blevet formuleret, lave sin egen kanon. Sådan var det i øvrigt allerede hos Luther, der ikke bare troede på bibelens bogstav (det ville i virkeligheden betyde kaos for troen), men læste sin bibel ud fra sit eget perspektiv, en "kanon i kanon", Guds ord er ikke summen af alle bibelens bogstaver, men det, der driver på Kristus (Christum treiben).

Sådan forstår jeg også talen om en kanon i kirkens oplæring. Det er ikke en samling af "obligatoriske tekster" alle skal kende eller endda kunne udenad, men vejledning til at lave sin egen kanon, finde sin egen vej.

De gode eksempler

En moderne kanon består af gode eksempler, det er den eksemplariske kraft, der gør en tekst, en salme, en fortælling egnet til kanon. Når man før i tiden har overdrevet frihedssynspunktet og tanken om selvstændighed, som om man kun kan lære det, man selv har fundet på (så lærer man jo i virkeligheden ingenting), så er det, fordi man har underkendt eksemplets magt, den eksemplariske kraft, der ligger i alt, hvad vi møder. Kanoniske tekster og materialer skal have denne eksemplariske kraft, de skal, for nu at bruge billedet af rettesnoren, kunne virke som pejlemærker på et

landkort, hvorfra man kan finde sin vej. Ligesom man orienterer sig i en by ud fra centrale punkter – så kan man frit se sig omkring, uden sådanne orienteringspunkter farer man vildt omkring og ser i grunden ingenting.

Kanoniske teksters materialer har eksemplarisk kraft, vi lærer gennem eksempler – men at lære af eksempler er ikke det sam-

me som kopi eller efterbelse. Mennesket er ikke en abekat, sagde Grundtvig, og opdragelse er ikke dressur, hvor man afretter mennesker, som om det var dyr. I den kristne tradition er det Jesu liv, der er det basale grundeksempel for alt kristent liv og al kristen identitet. Det er grundka-

non og grundfortællingen, kriterium for alt, hvad der er kristen tro og kristent liv. I virkeligheden, er al kristent efterfølgelse, kunne man med Kierkegaard sige.

Jeg mødte engang, da jeg forsøgte at sige noget om det gode eksempels magt og efterfølgelsens betydning, den indvending, at så skulle vi alle gå i sandaler som Jesus, og man kan da ikke sætte nogen norm for det kristne liv. Efter min mening en ikke kun plat, men også tåbelig indvending, hvor man ikke kan skelne mellem efterfølgelse og efterligning eller efterbelse (kopi). Kanon er en eksemplarisk tekst til efterfølgelse, en orientering til at gå sin egen vej.

Kanon er ikke norm, men eksempel. Det er både et kriterium for *udvælgelse* af "kanoniske" tekster, men også for *anvendelsen* af dem. Eksempler og orienteringspunkter skal være få, ellers bliver man forvirret. Derfor betyder kanon pædagogisk også noget i retning af *begrænsning af stofmængden*. Det er i grunden ikke meget, der er nødvendigt at vide for sin sjæls frelse, sagde Luther, i grunden kun to ting: Hvad Gud har gjort for os – og hvad vi skylder ham. Og det er Fadervor og trosbekendelsen. Kanon er også forenklingens kunst, slå ikke børnene ihjel med umængder og bibelvers og salmevers og historier. Ikke trykkende norm, men frigørende forenkling:

Stol du kun på dit Fadervor!
Lad dig derfra ej forlokkes.
Himmel og jord engang forgår,
aldrig dog Fadervor røkkes;
det er Guds ord i barnemund,
klippe og skjold i farens stund,
pant på Guds-faderligheden.

(Grundtvig, DDS 586)

Bibelkanon for minikonfirmander

Det er sjovt at tænke sig, at hvis det samme ønske om en *kanon* for børns læring af kristendom var stillet i min egen barndom, havde det kun afstedkommet en række forundret løftede øjenbryn, for svaret var givet på forhånd: Katekismens 5 hovedstykker naturligvis, hvad ellers?

De 10 bud, Trosbeken-
delsen, Fadervor, dåb og nad-
ver – Med Luthers forklaringer,
forstås, og eventuelt de senere
forklaringer til forklaringerne.
Dette er, hvad der menes med
begrebet ”Den kristne børne-
lærdom”, udtalte en af vore bi-
skopper så sent som i 2005.

– Men da var vi nu nogle,
der protesterede. For vist var
Luthers lille Katekismus tænkt
som en kanon for børnelær-
dommen i sin tid. Men det var en tid, hvor alle mennesker her-
hjemme troede på Gud og var vokset op med bibel- og helgenhi-
storier i kaotisk blanding, og som nu havde brug for katekismens
autoritet som kanon til at skelne skidt fra kanel.

I dag har vi en anden tid, den kaldes skiftevis globalise-
ret, multikulturel, multireligiøs, og snotforvirret. Et par af dens

kendetegn er, at alle børn kender deres stjerne-tegn, men ikke
deres dåbsdag; og at mange voksne erklærer: ”Jeg tror på Gud
på min egen måde”, hvilket viser sig at bestå i, at de henter en

håndfuld fra alle de religioner,
de kender, og sammenstykker
dem efter behag.

Alligevel vil en stor del
af danskerne mene, at de er
kristne. – Ingen kan beskyldes
os danske for at være de store
kirkegængere, heller ikke for at
være flittige bibellæsere. Hvor
har vi så vores kristendom
fra? Jo, såmænd fra *Bibelhi-
storiene* og fra *Salmerne*! De
fungerer som de to faktiske
fødekæder for vores danske
kristendom, og så er det san-
delig vigtigt, at vi højagter dem

og slås for at holde dem i levende brug.

Begge har det fortrin frem for forklaringerne, at deres auto-
ritet ikke er en ydre men en indre. Den ydre autoritet giver groft
sagt en ordre: ”Dette skal du tro”. Men den indre autoritet giver
en indbydelse: ”Kom og lev med i denne historie, identificer dig
med personerne, og gem det du indser i dit hjerte”. Og i salmer-

Så lad os i denne sammenhæng ikke
kun begræde vor tids traditionstab,
men også glæde os over, at tiden har
givet os anledning til at droppe den
traditionelle ”belærende kristendoms-
kundskab”! – Så vi i stedet veloplagede
kan kaste os over den ægte vare: at
genfortælle Bibelens historier

ne: "Syng med, tag de smukke ordbilleder i din egen mund og udsyng de indsigter i liv og tro, som er større, end du selv kunne sige, men som du nu har del i".

Så lad os i denne sammenhæng ikke kun begræde vor tids traditionstab, men også glæde os over, at tiden har givet os anledning til at droppe den traditionelle "belærende kristendoms-kundskab"! – Så vi i stedet veloplagede kan kaste os over den ægte vare: at genfortælle Bibelens historier.

Vi bliver på ny bevidste om, at det ikke blot er en formssag, at vores Bibel er fuld af spændende historier, det er en livsvigtig del af budskabet. At Bibelen nægter at forsøge at forklare eller beskrive Gud, men alene vil fortælle om Gud ved at fortælle om mennesker, i hvis liv Gud blander sig. Historier, som indbyder os til medleven og identifikation, og når vi følger dens indbydelse, er vi allerede midt i det, som Jesus kalder Tro.

Kanon skal vise det centrale

Det svære ved at prøve at opstille en kanon for bibelhistorier er: Hvad skal man vælge fra?

Men en kanon skal jo heller ikke beskrive, hvad man kan *nøjes* med, men har blot til opgave at sætte fingeren på det *centrale*. Og ikke alt i Bibelen er lige vigtigt. Når opgaven går på læring af kristendom, så er Det Gamle Testaments historier skønne, men lige så vigtige som Jesus er de altså ikke!

Det har mødet med islam gjort os klogere på. For nogle år siden fik jeg besøg af tre muslimske kvinder, som ville vide mere om forholdet mellem kristendom og islam. De talte godt dansk, men alligevel sad vi en tid lang og misforstod hinanden, mens jeg prøvede at forklare, hvorfor danske kvinder også en gang imellem brugte tørklæder. Så spurgte de nysgerrigt: "Hvad må I ikke?"

Jeg var lige ved at svare med De 10 bud, og da havde vi nok været ret enige, men også rendt ind i flere kulturkløfter. Men så tænkte jeg: "Nej, nu skal de knageme' have *kristendom*!" Jeg kørte Den barmhjertige Samaritaner baglæns i hovedet og svarede: "Vi må ikke være ligeglade, når nogen har brug for vores hjælp!" De lignede tre spørgsmålstegn, og så fortalte jeg dem historien om Den barmhjertige Samaritaner. Jeg fortsatte: "Og når nogen beder os tilgive dem, så må vi ikke nægte dem det." Og svarede på deres spørgende blikke ved at fortælle Den gældbundne Tjener.

Der skete flere ting: For det første, at Jesu lignelser gik lige ind, uden skygge af en kulturkløft imellem os. For det andet: De tre muslimer konkluderede høfligt, at det er en mærkelig lov vi har, siden vi selv skal finde ud af, hvem vi har pligt til at hjælpe. Og det kunne de sandelig have ret i! Da de var gået, sad jeg og følte mig virkelig velhavende som kristen.

Jul, Påske og Fadervor må vist være uomgængelige for alle aldersklasser. Men da min opgave er at komme med bud på en kanon for minikonfirmander, vil jeg være grov nok til at vælge for eksempel Pinsen fra. Den er for abstrakt til at være central for dem. Og jeg vil stille det dobbelte krav til fortællinger, som skal igennem nåleøjet: at de skal give noget centralt nytestamentligt – og spille sammen med noget, der er centralt for 9-10årige børns livshorisont og livsspørgsmål. Enklere sagt: De historier skal give børnene mulighed til at opleve, at Gud er deres Gud, og at kristendom har noget med deres liv at gøre.

Jeg har opdelt mit kanon-forslag i 6 "billeder", som jeg synes giver dette samspil bedst:

1) Hvem er Gud? – Hvem er Jeg?

De to spørgsmål om identitet skal besvares i sammenhæng med hinanden. Derfor vælger jeg som min eneste GTlige fortælling **Skabelsen** (1. Mos 1), for vi må have gudsbilledets grundtræk ridset op: Vores Skaber, før vi kan komme til at fortælle om Jesus som Guds søn.

Anden halvdel af billedet: Hvem er jeg? besvarer adskillige af Jesu lignelser: Du er Guds fine, elskede og ansvarlige skabning. Jeg vælger **De betroede talenter**, som også er inspiration til god stolthed og selvværd, hvis den tredje tjener ikke får lov til at stjæle hele billedet fra de to første!

2) Guds kærlighed – og vores

Blandt Jesu mange lignelser om Guds kærlighed vælger jeg **Den gode hyrde**, som jeg naturligt vil kombinere med Det tabte får. For børnenes spinkle identitet er det et af de værst tænkelige mareridt at blive væk. At blive fundet af den, der holder af dem, er kort og godt frelse!

Andet halvdel af dette billede er Jesu bud: "I skal elske hinanden, ligesom jeg har elsket jer".

Den barmhjertige samaritaner er den oplagte historie om dette.

3) Ingen skal skubbes udenfor

Her tager jeg udgangspunkt i det klike-mageri, mobning osv. der er i fuld gang i 3.klasser. Det gælder om at være indenfor – næsten for enhver pris – og undgå at skubbes udenfor.

Det er et gennemgående tema i Jesu historier. Jeg vælger **Jesus og børnene**, hvor Jesus tager hånd om de små, og **Zakæus**, hvor Jesus tager hånd om den dumme outsider. At den første

historie har forbindelse til Dåben og den anden til Nadveren, gør det bare bedre.

4) Jesus kæmper mod det onde

For masser af børn er det et grundtema i tilværelsen at være bange: for mørke, for at være alene hjemme, for krig, for edderkopper, for at deres far/mor skal dø, for at blive slået, for at ...

Forkyndelsen: Gud vil, at det onde skal overvindes! er altså endnu vigtigere for børnene end for os voksne. Jeg vælger **Stormen på søen**, hvor det onde kommer udefra, og **Den lamme på taget**, hvor tilskuerne mener, at når han er lam, så er det nok Guds straf for et eller andet, han har gjort. Men Jesus overvinder begge dele.

5) Skyld og skam – og tilgivelse

Skyld og skam er et større og tungere problem for børn, end de fleste voksne sanser (kan huske), og derfor vigtigt at have plads til. Igen vælger jeg et par historier, der både giver tilgivelsen

og kræver den af os: **Den fortabte søn** og **Den gældbundne tjener**.

6) Død – og levende håb

Børn tænker også mere over døden, end mange voksne tror. En af pointerne for børn i historien om **Jairus' datter** er, at pigen er ikke længere væk, end at Jesus ved, hvor hun er, og kan kalde på hende. **Jesu opstandelse** kan til gengæld fremkalde overbærende smil hos adskillige børn i dag: Eventyr! – Det er først, når vi ser, hvad Jesu opstandelse betød for de bange disciple, og for vores egne døde, at den får kød og blod, om jeg så må sige.

– Men hov, hvor blev Julen af? – Den fik jeg ikke plads til her, men hvis børnene igennem de ovennævnte 12 historier oplever, hvordan den kristne tro spiller ind og ud igennem deres liv – så hører de nok Juleevangeliet en anden gang.

Når kristendom skal være spændende ...

Marsmanden og andre fortællinger fra Sogneager
Af Lene Kaaberbøl og Mette Finderup
Illustreret af Jan Solheim

96 sider | paperback | Kr. 129,-
Fra 9 år og op, samt til minikonfirmander.
"En spændende måde for børnene at få uddybet forståelsen af de bibelske fortællinger."

Menighedsbladet, maj 2007

De Mindstes Bibel
Genfortalt af Synne Garff
Illustreret af Lilian Brøgger og Cato Thau-Jensen

286 sider | hardcover | Kr. 179,-
I et uhøjtideligt sprog og sprudlende illustrationer genfortælles Bibelens allerbedste historier.

Velegnet til højtlesning for de 3-6 årige

★★★★★

"Billedsiden er suveræn ..."
"Forventningerne stiger undervejs – og indfries."

Berlingske Tidende, april 2007

NYT
undervisningsmateriale

Starthjælp
Af Inger Røgild

40 sider | hæftet | Kr. 25,-
Til eksamenstræning i kristendoms-kundskab for 7. - 9. klasse. Starthjælp kobler bibelteksternes traditionelle betydning med deres historiske og aktuelle relevans.

Bibelselskabets Forlag

Fås hos boghandlere i hele landet eller på tlf. 33 93 77 44

Bibelkanon for konfirmander

To mænd kommer gående, mens de taler om den ven, de netop har mistet. En fremmed slår følge. Hjemme igen byder de manden på et måltid, og her genkender de ham pludselig: det er jo den ven, de troede var død!

Samtidig, i en anden by, er en flok kvinder ved at fortælle en utrolig historie: De ankom til en grav, fandt den tom og fik at vide, at manden var opstået fra de døde! Ikke underligt at deres tilhørere har svært ved at tro historien ...

Emmaus-beretningen er en af mine absolutte favoritfortællinger; spændingen mellem tro og viden, gammelt og nyt, skuffede forventninger og en glæde så stor, at den *må* fortælles videre. Derfor er jeg heller ikke i tvivl om, at den skal med i den kanon af bibelske fortællinger, som konfirmander bør præsenteres for.

For eller imod kanon – jeg er efterhånden i tvivl. Hvis det blot betyder en statisk samling fortællinger med det formål at checke, om konfirmanderne kender Bibelen, lyder det ikke tillokkende. Skal samlingen derimod danne grobund for videre samtale og nysgerrighed på flere fortællinger, kan jeg se perspektiver. Under alle omstændigheder er det nok de færreste, som får læst Bibelen fra A-Z.

Mine kanonkriterier er følgende:

– Fortællingerne skal være så væsentlige, at de *må* fortælles videre. De skal have så meget kraft i sig, at de ikke kun bruges som pædagogisk krykke for læren om gudstjenesten, sakramenterne

eller højtidene. At de indgår som tekster i gudstjenesten er kun en ekstra styrke, men ikke et kriterium.

– Fortællingerne skal berøre livstemaer, som er aktuelle hos konfirmanderne. Samtidig må de gerne være så flertydige og paradoksale, at de udfordrer vores virkelighedsforståelse, så vi ikke hurtigt kan gøre os færdige med dem. Som i tilfældet med Emmaus-beretningen, hvor der blandt meget stilles skarp på forholdet mellem tro og viden; et emne, som er yderst aktuelt i konfirmationsalderen. Kan man virkelig tro budskabet om, at Jesus opstod fra de døde, eller ved vi ikke med fornuften bedre?

»

Man skal kunne sidde tilbage med
fornemmelsen af, at her er det,
den kristne lever sit liv på

– Fortællingerne skal hverken bruges til moralisering eller belæring. Børn opdager hurtigt, at verden ikke er enkel, og det må vi bestyrke dem i. Især konfirmanderne, som står på tærsklen til (nogle vil måske

endda hævde midt i) teenagealderens opgør med alt, hvad der er givet. Lad os undre os og reflektere sammen med dem om budskabet; Jesu Kristi død og opstandelse for vor skyld – helt ærligt; enkelt og indlysende er det da ikke?

– Fortællingerne skal være så centrale, at de rækker ind i fremtiden. Man skal kunne sidde tilbage med fornuftigheden af, at her er det, den kristne lever sit liv på. De skal fortælle, hvad kristendommen går ud på! Intet mindre. Med nøglefortællingerne skal der åbnes for skatkisten af fortællinger, poesi og drama til trøst, klage, lovsang og bøn i enhver situation.

konfir

Afsluttende et forbehold. Jeg mener ikke, at en kanonisering af tolv udvalgte bibelfortællinger kan erstatte en sammenhængende genfortælling af Bibelens røde tråd fra skabelse over død og opstandelse til en ny forløsning. Den bør man under alle omstændigheder lave og gerne tidligt i konfirmandforløbet.

Konfirmanderne skal vide, at bibelen er en fortløbende fortælling om Guds historie med menneskene, og at denne fortælling endnu ikke er slut. Jeg foreslår derfor, at man bruger en undervisningsgang på at trække en fortællelinje op, som de tolv udvalgte fortællinger senere kan sættes ind i. Dermed bliver der tid til undren, refleksion og samtale i forbindelse med den enkelte fortælling, uden at konfirmanderne mister sans for helheden.

Fortællingerne

Emmaus-beretningen (allerede omtalt) rummer nøglen til at forstå, hvorfor og hvordan evangelierne blev til. De er ikke videnskabelige historieafhandlinger men skrevet ud af tro og undren over opstandelsen. Som et tilbageskuende blik for at forstå det, der var så stort og afgørende, at det kun kunne rummes ved at blive fortalt videre. Den bør fortælles i begyndelsen af forløbet, så konfirmanderne forstår den narrative pointe, at de selv er en del af fortællefællesskabet. Prædiken betyder netop det, at man går og taler med hinanden om det, der er sket (græsk: homilia).

Skabelsesberetningerne og *syndefaldsberetningen* er ikke til at komme udenom. De er billeder på, hvem mennesket er set med Guds øjne: Vi er skabt i Guds billede og til trods for udelukkelsen af paradiset har vi stadig denne rest af gudbilledlighed i os. Beretningerne fortæller om, at vi er villede; at livet både en gave og

en opgave, og at meningen ligger i, at vi påtager os at forvalte dette.

Jeg tror, at der ligger en pointe i at vise konfirmanderne, at ordet skabelse hænger sammen med en viljeshandling fra Guds side; at skabe er at handle. En sammenstilling med Johannesprologen vil være oplagt til at vise, at Gud ikke bare lod skaberværket sejle sig egen sø, men går aktivt ind i historien gennem Jesus-historien.

Jesu dåb og fristelsen i ørkenen hører sammen. Herigennem får vi en forståelse af, hvad jøderne ventede (og venter) på; Messias – Guds søn. Samtidig aktualiserer fristelsesberetningen et interessant livstema. Fristelse og forsagelse er mere end blot at sige nej til sex og spiritus. Det er en kamp mellem Djævel og Gud/Jesus, død og liv, vi her bliver vidne til. I Job-fortællingen lader Gud sig friste til at spille terning om et menneskeliv og argumenterer med, at han er Skabergud og kan bestemme, hvad han vil. Her fravælger Jesus magten og viser dermed en ny side af gudsbilledet som den, der solidariserer sig med det afmægtige menneske.

Den barmhjertige samaritaner og *Den fortabte søn* er uomgængelige, vil de fleste præster være enige om. Den barmhjertige samaritaner rummer essensen af, hvilke værdier, vi bygger samfund på, men bør også inkludere optakt-historien; den rige yngling, som spørger efter at få del i det evige liv.

For konfirmanderne – som for danskerne i det hele taget – er det evige liv en gåde, som ofte forbindes med livet efter døden. Fortællingen løser ikke reinkarnationsspørgsmålet, men viser tilbage på det liv, vi lever her og nu med hinanden som det centrale.

nander

Den fortabte søn er billede på tilgivelsen og på, hvem Gud er. Han er den, der altid kommer os i møde. Spørgsmålet om, hvem der er den fortabte søn, vil jeg lade læseren og konfirmanderne om at afgøre.

Opvækkelsen af Lazarus er også central. Ud over at vise Jesu undergeminger, giver den et mere kontant svar på spørgsmålet opstandelsens mulighed og på trosbekendelsens formulering om kødets opstandelse. Hvor Den barmhjertige samaritaner henviser til det evige liv som noget dennesidigt, åbner Lazarus-beretningen for samtalen om, hvad der sker med os, når vi dør.

Peters kaldelse skal med. Dels fordi han spiller så central en rolle i evangelierne og dels fordi han måske er den discipel, som der er nemmest at identificere sig med. Ikke underligt, at han er blevet talerør i mange bibelhistorier for børn.

Salvningen i Betania: Kvinderne må have en plads i kanon. Ikke fordi den skal være politisk korrekt, men fordi de repræsenterer de udstødte og nederste i hierarkiet, som Jesus henvender sig til. De forstår først, at "projektet" ikke handler om social ligestilling, men om noget meget større. Kvinden her er dobbelt udsat, idet hun ikke blot er kvinde men også synderinde. Historien må med, fordi den viser, at vi i Guds øjne er mere end blot det, de andre – eller vore handlinger – gør os til.

Påskeberetningen falder hos mig i to dele. Dels i *lidelseshistorien*, hvor jeg vil benytte Luther sammenstilling bag i salmebogen og dels *opstandelsesberetningerne*. Jeg ved, at mange ville have opdelt beretningen i flere historier, men jeg tror, at der ligger en narrativ pointe i at insistere på det sammenhængende forløb.

Selvom hver af påskeberetninger rummer teologiske højdepunkter, er det sjældent, at menigheden vælger at deltage i "hele pakken". Så hellere koncentrere beretningerne i pointen, at Jesus er gået i forvejen for os selv ud i dødens ultimative ensomhed, men at beretningen ikke slutter her men i troen og håbet om, at opstandelsen også må gælde for os. Den narrative sammenstilling udelukker ikke, at man senere kan bruge de enkelte delfortællinger som pædagogisk hjælp til at forklare syndernes forladelse, nadver osv. Jeg ville blot ikke begynde der.

Actas pinsefortælling er storslået og rummer det element af undren, som gode fortællinger er gjort af. For hvad er Helligåndens fællesskab for en størrelse? Måske kunne man også begynde konfirmandforløbet her, for det er jo os lige her og nu, der tales om. Malerier vil være oplagt at bruge som illustration af dette. Hvor Babelstårnet var det første fællesmenneskelige forsøg på at komme uden om Gud, er ildtungerne tegnet på, at forholdet for alvor er genoprettet. Nu bruger vi forskellige sprog for at tale om Gud.

Afsluttende

Jeg er blevet bedt om at komme med en liste over tolv bibelske fortællinger og har valgt at lægge vægten på det nye testaments *fortællinger* i ordets oprindelige betydning. Jeg er imidlertid overbevist om, at andre bibelske genrer fx udvalgte salmer og Paulus-citater vil være til glæde og gavn for konfirmanderne også. De har blot ikke været emnet her.

Link: www.skolekirke.dk/projekter.htm "Den røde tråd i Bibelen"

Bibelkanon for voksne

Baggrund blandt voksne

- I For de færreste voksne er Bibelen kanonisk, det vil sige rettesnor og forklaringsmodel til forskel fra for eksempel Darwins udviklingsteorier. Bibelen hører hjemme i det religiøse hjørne af tilværelsen og kun dér. Der råder en udbredt skepsis blandt voksne i forhold til Bibelen, hvis manglende relevans fremhæves ved hjælp af ureflekteret fornuft og barnlig logik. Og distancen til Bibelen er større end til andre religiøse tydinge, for eksempel buddhismens. Folkekirken er desværre ikke særlig manifest med en relevant bibeltydning.
- II En kanon med 12 bibelske fortællinger for voksne har kun intern, didaktisk betydning som udtryk for væsentlige sider af den kristne livsfortælling og -tydning. De fleste er lige glade med, om det er den ene eller den anden fortælling.
- III En kanon for voksne adskiller sig kun fra en kanon for børn, unge eller andre ved tilgangen til den – den voksnes distance, vurdering, egenfortolkning. Der findes dog ikke en éntydigt voksen tilgang, eftersom alle aldre følger med alderen, og en barnlig fortolkning også kan åbne for grundlæggende livsspørgsmål.
- IV Det lutherske princip, at Bibelen udlægger sig selv, må suppleres med overvejelser om, hvorvidt Bibelen også forkluder

sig selv, hvis man ikke fortolker og begrundet sin bibelbrug. Det er ikke nok, at det er en god historie, der må en god begrundelse til at gøre historien god. Det er tautologisk at bruge bibelcitater til at forklare kristne begreber; der må også en tolkning til.

- V Med til en bibelsk kanon hører en kompetenceudvikling i bibelbrug, der inddrager den voksnes fornuftsorientering og kritiske sans. De fleste voksne lider af en afmagt i forhold til kristendommen, både fordi religion i ekstrem grad er blevet et individuelt ansvar, og fordi den kristne tradition i den enkeltes liv i vidt omfang er begrænset til rituelle markeringer ved dåb, begravelse og så videre.

At vælge begreber som kodeord til Bibelen gør tilgangen mere abstrakt, men kan medvirke til at få barnlige forestillinger konverteret til voksenlivet, hvor man forholder sig begrebsmæssigt til livsspørgsmål

Baggrund for udvalget

- a Den kristne forkyndelse om Gud og mennesker i Bibelen kan sættes på begreber, som kan afgrænse udvælgelsen af bibelske tekster i undervisningen. Ord som: Gud – menneske – pagt/løfte – virkeliggørelse – forventning/fremtid. At vælge begreber som kodeord til Bibelen gør tilgangen mere abstrakt, men kan medvirke til at få barnlige forestillinger konverteret til voksenlivet, hvor man forholder sig begrebsmæssigt til livsspørgsmål.
- b Den kristne historie kan kun være universel ved at møde enhver tids forestillingsverden. Konsekvenserne af og for den kristne forkyndelse er derfor anderledes i 2007 end i 1907. At fortsætte med at bekæmpe for eksempel darwinismen med Bibelen er at rode tingene sammen i en håbløs kamp om tidernes verdensforklaringer i stedet for at holde forestillinger og synspunkter adskilt og se, hvor de kan mødes.
- c Kristendommen i Bibelen gør krav på at være en personlig historie, Guds historie med/i menneskers liv. Bibelen er som personlig historie ikke modhistorie, men en anden og yderligere historie end den, mennesker selv kan fortælle. Sådan er Bibelen frelseshistorie. Med i en frelseshistorie hører både livshistorier, i givet fald min, og bekendelse, trosbekendelsen, hvis elementer må finde tolkninger i en bibelkanon.
- d Hvis frelseshistorien er min historie, som jeg kan tro, det vil sige bygge min tilgang til livet på, må jeg høre holdninger i den bibelske historie: Guds holdning til mig, som i min tiltro kan blive min holdning til omverdenen og det, der sker mig. Med til en bibelsk kanon hører derfor en tilkendegivelse af historiemens holdninger.

12 bibelske historier

- 1 Gud tilkendegiver sig grundlæggende i skabelsesmyten 1 Mos 1-2 med tilblivelse, mulighed og mangfoldighed, hvor mennesker har deres givne plads. Mennesker må gentage og bruge den givne energi, mens Gud skaber livsmulighed, både af det givne og af intet, ud over enhver menneskelig eksistens, godt og sammenhængende. Mennesket er som Guds billede i stand til at forholde sig til skabelsens mulighed.
- 2 Mennesket tilkendegiver sig grundlæggende i syndefaldsmyten 1 Mos 3, altid på nippet til at ville være Gud for at kunne udnytte og eventuelt afskaffe Ham. Det sker ved at sætte sig i modsætningsforhold til Gud, og derved har mennesker

Hvis frelseshistorien er min historie, som jeg kan tro, det vil sige bygge min tilgang til livet på, må jeg høre holdninger i den bibelske historie: Guds holdning til mig, som i min tiltro kan blive min holdning til omverdenen og det, der sker mig

underlagt sig modsætningsfuldheden. Det er syndens vilkår, og konsekvensen er, at det bliver synd for nogen. Hvor mennesker vil bemægtige sig modsætningsfuldheden og selv definere livets godt og ondt, giver det anledning til meget ondt. Det forkuldrer dog tilegnelsen at lade syndefaldsmyten forklare ondskaben (se 8).

- 3 Gud afskriver ikke mennesket, men inddrager det ved at slutte pagt både med mennesker, der har Hans særlige bevågenhed, som Abraham (1 Mos 22), og med et udvalgt folk, Gud ikke lader i stikken, men råder og vejleder, for eksempel med De 10 bud (2 Mos 20). Budenes udgangspunkt er pagten, der opretholder dem, også selvom mennesker bryder budene, og eventuelle etiske konsekvenser er afhængige af pagten. Fortællinger om pagtens ark kan udvikle pagtstankens betydning (2 Sam).
 - 4 Mennesker lever af løfter, og for så vidt lever det menneske, der tror på Gud, af Hans løfter, ikke kun om, hvilken vilje Gud lader råde (Sl 23; 118), men også om, hvad Han stiller i udsigt. Sådanne løfter, der viderefører pagtstanken, kommer til udtryk i profetskrifterne, for eksempel Es 9. Ligesom der til et løfte om kærlighed hører drømmen om den store kærlighed, får mennesket også plads i Guds løfter til forventningen om Paradis, hvor Gud alene råder.
 - 5 Fortællinger i Det gamle Testamente om Gud og hans udvalgte folk kan inddrages for at formidle historier til identifikation for tilhørernes livshistorie i forhold til Gud. Det kan være udfrielsen af Egypten (2 Mos 6-7; 12-15), Samuel (1 Sam 1-3), Elias (1 Kg 17-19), eventuelt en filosofisk overvejelse i Job.
- Vil man begrunde inkarnationens nødvendighed, kan fortælles om menneskers svig og forræderi – Guldkalven (2 Mos 32), Baalsdyrkelsen (Dom 2), David og Batseba (2 Sam 11-12). Menneskers desperate råb efter Gud (Sl 38; 88)

er også en del af bruddet med Gud og kan eventuelt høres elementarisk.

- 6 Guds inkarnation og fødsel er på én gang nødvendig og uønsket (Mt 2), og uventet og overraskende (Lk 1-2). Den guddommelige manifestation, hvor det umulige bliver muligt, når Gud lader sig føde som menneske, er med fra begyndelsen – jomfrufødslen (som ingen behøver knække halsen på), englenes budskab og fredshilsen, glædens inkarnation, identificeret og følt for i et barn. Det frigør mennesker fra at skulle sandsynliggøre Gud. Inkarnationens universalitet og betydning, lys og herlighed, fuld af nåde og sandhed, kan eventuelt uddybes med Joh 1.
- 7 Jesu dåb (Mt 3) markerer Jesu fremtræden som Gud ved at indgå under menneskers modsætningsfyldte vilkår (se 2), for skridt for skridt at inddrage mere og mere af menneskelivet under Guds nye vilkår. Menneskers dåb er herefter en ny pagt på at dele vilkår med Jesu liv og få guddommelig betydning.
- 8 Jesu fristelse (Mt 4) handler om menneskets frihed i forhold til det onde og misbruget af gubbilledligheden. Det onde er på grund af dåbens pagt "kun" en fristelse, og det er noget

NYHED: EN FILM AF MARIE LOUISE LEFÈVRE

Invitation fra Gud

- ny dvd om bøn og kristen spiritualitet

*"Hele udgivelsen er af bemærkelsesværdig kvalitet
- et væsentligt bidrag til nuancering og
uddybning af kristen spiritualitet"*

Johannes Værgø i Weekendavisen

Invitation fra Gud er en film om og med den amerikanske munk Thomas Keating. Han har livslang erfaring med kristen spiritualitet og giver på dvd sine erfaringer videre - til personlige vervejere eller som oplæg til samtale.

- 30 min. film, 90 min. ekstramaterialer og omfattende booklet, der introducerer kristen spiritualitet og bøn.
Kun 195 kr.

Produceret af Magic Hour Films og
udgivet af Danmarks Kirkelige Mediecenter.
Læs mere og bestil på www.dkm.dk eller 87 40 37 00.

Man kan høre 1. Kor 13 som beskrivelse af den nye, komplekse sammenhæng i kristendommen mellem tro og håb, kærlighedens virkelighed og kærlighedens opfyldelse (spejlet og ansigtet). Begge fortæller om Guds nutid og fremtid for mennesker

personligt (djævelen er personlig), man må stå til ansvar for. Men det onde har også sin egen magt og inert, der brydes af den nye bundethed til Gud i dåben.

- 9 Hvilke konsekvenser Guds inkarnation har for menneskers liv fremgår af helbredelsen af den lamme mand i Kaper-naum (Mk 2) – både den underfulde helbredelse og den totale frigørelse til at leve og "tage sin bære og gå" ved, at helbredelsen hører sammen med Guds tilgivelse. Det fortæller om Guds virkeliggørelse og tilførsel til menneskers liv, der nu overflødig gør spekulationer om sammenhængen mellem menneskers skyld og lidelse.
- 10 Tilsvarende kan man tage en af Jesu lignelser, for eksempel Lk 10 om den barmhjertige samaritaner eller Lk 15 om den fortabte søn for at markere, hvorledes barmhjertigheden og nåden og alle de livsbærende begreber i menneskers liv nu er blevet en fælles virkelighed, enhver har del i, yder som nyder, fordi Gud er trådt ind i livet med dem.
- 11 Påskefortællingen (Mk 11; 14-16) fuldender historien om en Gud, der vil komme menneskers forventninger i møde (indtoget i Jerusalem), give alt sit (nadveren), tage alt på sig, så mennesker er fri for at lægge lidelsen på sig selv og hinanden og kan give den til Gud (korsfæstelsen), som så vil tage sig af det, indtil friheden fra selv dødens forbandelse af livet ved opstandelsen fra de døde. Derved bliver selv det mest raffinerede torturinstrument, korset, til tegn på liv, frelse, nåde, frihed, fællesskab og glæde.
- 12 Man kan vælge mellem Jesu himmelfart og pinse (ApG 1-2) for at beskrive de konkrete følger af Guds virkeliggørelse som menneske imellem de efterfølgende mennesker og få de to helligdage indbefattet. Eller man kan høre 1. Kor 13 som beskrivelse af den nye, komplekse sammenhæng i kristendommen mellem tro og håb, kærlighedens virkelighed og kærlighedens opfyldelse (spejlet og ansigtet). Begge fortæller om Guds nutid og fremtid for mennesker.

Salmer til kirkens oplæring

Salmer har to funktioner. Dels er de en del af den kristne gudstjeneste, dels er de et væsentligt udtryk for menighedens åndelige liv uden for gudstjenesten, både individuelt og kollektivt. Gudstjenesten kan kun gennemføres efter sin hensigt, hvis menigheden synger med på salmerne, og menigheden synger kun naturligt med på salmerne, hvis den i forvejen oplever dem som naturlige udtryk for sin kristne tro.

I modsætning til de bibelske tekster er salmernes ordlyd ikke givet på forhånd som udtryk for kristendommens budskab til mennesker, de er menneskers i princippet spontane udtryk for deres tro på Gud. Til gengæld er salmerne ikke skrevet af menigheden, ligesom bibelteksterne ikke er skrevet af Gud. De er skrevet af forfattere, der har evnet at give udtryk for deres kristne tro på en sådan måde, at andre har kunnet gøre forfatternes – digternes – udtryk og formuleringer til deres egne. Det gælder både den kollektive brug af salmerne i gudstjenester og forsamlinger og den enkeltes brug af dem i sin egen individuelle andagt.

Salmernes dobbelte funktion afspejles i de salmebøger, der udgives af kirker og kirkeligefællesskaber. Der er salmer, der først og fremmest udfylder en kirkelig funktion, ligesom der er salmer, der mest af alt er læsesalmer til den personlige andagt. De fleste af salmebøgernes salmer kan bruges til både det ene og det andet, og bliver det. Derved gør de gudstjenesten til et personligt udtryk for den enkelte og den enkeltes andagt til en del af menighedens fælles gudstjeneste, med stærke og meningsbærende associationer fra den ene funktion til den anden.

Salmer er til alle

Salmer er til alle aldre, børn og voksne, uddannede og uuddannede, mennesker med et langt livs erfaringer og mennesker, der står ved livets begyndelse. Selvom der er salmer, der fortrinsvis henvender sig til børn eller voksne, er det med en god salme som med H.C. Andersens eventyr, at de er lige meget til børn og voksne. De fleste salmer i Den Danske Salmebog (2002) er skrevet af digtere, der har evnet at formulere sig så åbent, at alle kan tilegne sig deres tekster. De åbner sig i lige grad for brugers tro, følelse og forstand og er derfor i stand til at bære både de manges fællesskab og den enkeltes fordybelse.

Udvalgte salmer

Salmerne i de to udvalg, 12 med særligt henblik på børn og 12 med særligt henblik på voksne, er alle valgt fra Den Danske Salmebog (2002). Børnesalmerne er fortællende, hvor voksensalmerne er reflekterende, men i øvrigt supplerer de to udvalg hinanden. Det er vigtigt, at de salmer, vi lærer som børn, også kan bære voksenlivets erfaringer. De salmer og sange, vi lærer som børn, husker vi stadig som gamle. Vi forstår dem anderledes, men de er stadig vores udtryk for menneskeliv og kristendom. Derfor skal salmernes udtryk være på én gang centralt kristelige og menneskelige og åbne over for vores kollektive og individuelle forskellighed.

Der er både gamle og nye salmer i de to udvalg, de fleste skrevet eller bearbejdet af de store salmedigtere, Martin Luther, Hans Christensen Sthen, Thomas Kingo, Hans Adolph Brorson, B.S. Ingemann og N.F.S. Grundtvig. Dermed er hele kirke-, teologi- og litteraturhistorien siden middelalderen repræsenteret i de to udvalg. Det samme gælder salmemelodierne, der sammen med teksterne gør salmerne levende og nærværende, eksistentielle.

De to udvalg omfatter lovsange, kirkeårssalmer, salmer til kristen- og menneskelivet. Den, der kender de 24 salmer i de to udvalg, vil altid kunne finde sig hjemme i kirkeårets gudstjener-

ster og vil altid kunne finde salmer, der livet igennem imødekommer den personlige fromheds behov for naturlige udtryk. Samtidig vil de 24 salmer være et naturligt udgangspunkt for at gå på opdagelse i salmebogen med dens næsten 800 salmer af alle slags.

Salmerne er anført ved deres førstelinie, deres nummer i Den danske Salmebog (2002) (DS), deres forfatter henholdsvis oversætter eller bearbejder, ligesom der er vedføjet komponistnavn, henholdsvis henvisningsmelodi og nummer i Den Danske Koralbog (DK).

12 børnesalmer

DS	Salmens førstelinie	Forfatter, oversætter, bearbejder	DK	Komponist, oprindelsessted
15	Op al den ting, som Gud har gjort	H.A. Brorson 1734	436	Tjekkisk 1576
74	Vær velkommen, Herrens år	Dansk adventssalme (1556) N.F.S. Grundtvig 1849	561	A.P. Berggreen 1852
104	Et barn er født i Betlehem	Latin 14. årh.. Tysk 1545. Dansk 1544. 1569 N.F.S. Grundtvig 1820. 1845	120 121	Melodi fra 15. årh Tysk omkr. 1600
136	Dejlig er den himmel blå	N.F.S. Grundtvig 1810. 1853	39 40	C.E.F. Weyse 1837 J.G. Meidell omkr. 1840
192	Hil dig, Frelser og Forsoner	Amulf af Louvain før 1250. N.F.S. Grundtvig 1837	216 217	C.C. Hoffmann 1878 Thomas Laub omkr. 1890
218	Krist stod op af døde	Tysk 12. årh., bearb. Omkr. 1500 Dansk 1528. 1642 N.F.S. Grundtvig 1815. 1845 Thomas Laub 1889	323 324 325	Henrik Rung 1847 A.P. Berggreen 1852 Middelalderlig mel. bearb 1533 Thomas Laub 1889
260	Du satte dig selv i de nederstes sted	Hans Anker Jørgensen 1986	98	Merete Wendler 1986
282	Apostlene sad i Jerusalem	N.F.S. Grundtvig 1843. 1857	63 423	Viggo Kalhauge (Der stander et hus i vort høje Nord) Kingo 1699 (O, Gud ske lov til evig tid)
478	Vi kommer til din kirke, Gud	Johannes Johansen 1974. 2001	436 535	Tjekkisk 1576 (Op al den ting, som Gud har gjort) Henrik Fibiger Nørfelt 1992
729	Nu falmer skoven trindt om land	N.F.S. Grundtvig 1844	383 275	J.H. Nebelong 1889 Tysk folkemelodi omkr 1640
749	I østen stiger solen op	B.S. Ingemann 1837	254	C.E.F. Weyse 1837
750	Nu titte til hinanden, de favre blomster små	B.S. Ingemann 1837	400	C.E.F. Weyse 1837

12 voksensalmer

DS	Førstelinie	Forfatter, oversætter, bearbejder	DK	Komponist, oprindelsessted
52	Du, Herre Krist	H.C. Sthen 1588 Fr. Hammerich 1850	96	A.P. Berggreen 1852
99	Velkommen igen, Guds engle små	N.F.S. Grundtvig 1824	526 527	A.P. Berggreen 1832 C.E.F. Weyse 1838
108	Lovet være du, Jesus Krist!	Tysk 15. årh (vers 1) Martin Luther 1523 Dansk 1528. N.F.S. Grundtvig 1837. 1845	339 335	Middelalderlig / J. Walter 1524) Dansk folkemelodi 1814 (Lille Guds barn, hvad skader dig)
176	Se, hvor nu Jesus træder	Thomas Kingo 1689 J.P. Mynster 1845	357	M. Vulpus 1609 (Min død er mig til gode)
227	Som den gyldne sol frembryder	Thomas Kingo 1689	401 495	J. Schop 1642 (Nu velan, vær frisk til mode) H. Rung 1847 (Tag det sorte kors fra graven)
289	Nu bede vi den Helligånd	Tysk 12. årh. Martin Luther 1524 Dansk 1529. Ove Malling 1798. N.F.S. Grundtvig 1836	379	Middelalderlig / J. Walter 1524
290	I al sin glans nu stråler solen	N.F.S. Grundtvig 1843. 1853	239	H. Rung 1859
321	O kristelighed	N.F.S. Grundtvig 1824. 1853	432	L.M. Lindeman 1862
323	Kirken den er et gammelt hus	N.F.S. Grundtvig 1836. 1853	304	L.M. Lindeman 1840
336	Vor Gud han er så fast en borg	Martin Luther 1528. Dansk 1533 Bearb. 1798. P. Hjort 1840. J.P. Mynster 1845	544	J. Klug 1533
402	Den signede dag med fryd vi ser	Nordisk dagvise 14. årh. Dansk 1569. N.F.S. Grundtvig 1826. 1846	48	C.E.F. Weyse 1826
743	Nu rinder solen op af østerlide	Thomas Kingo 1674	392 393	Nederlandsk melodi 1621 H.O.C. Zinck 1801

Gudstjenesten som lærested

En menighedsrådsformand havde sin klare opfattelse af kirken som et lærested. Det var ved gudstjenesten, han havde lært kristendommen at kende og aldeles ikke i skolen.

På mange måder er prædikestolen hos lutherske opfattet som en lærestol. Det har man Luthers ord for. Luther sondrede i skriften mellem væsentligt og uvæsentligt. Evangeliet skulle frem, og

”

Det var ved gudstjenesten,
han havde lært kristendommen at
kende og aldeles ikke i skolen

man burde kunne sondre mellem lov og evangelium, selv om præsten indtager ”Moses’ stol”. Han skelnede og læste i sammenhæng og ud fra hele bibelens sigte. Også vi vurderer, hvad der er væsentligt. Evangeliet skal frem.

I kirken har man de fastlagte tekster til hver af årets søn- og helligdage i kirkeåret. Alle årets tekster fremtræder som kanoniske, og det er dem, som i hvert fald kirkegængere lærer at kende som udpræget bibelske. Teksterne udlægges og aktualiseres ved prædikenen, også med henblik på fornyelse.

Af kirkeårets gudstjenester fremstår selvklart de store fest- og helligdage særligt tydelige. Skulle man desuden udvælge 12 søndage som særligt kanoniske, må det gøres efter indhold og ikke efter søndagenes navne. Man tæller således i trinitatistiden, men der skal god hukommelse til for dermed straks at huske søndagens ”tema”. I almindelighed opfatter vi gudstjenestens tema ud fra dagens evangelium. Det nye Testamente er således klart foretrukket, selv om der nu er kommet flere gammeltestamentlige læsninger.

Et væsentligheds- kriterium, der spiller ind, er evangeliet huskelighed, foruden hvad man forstår som udtryk for kristen ånd. Ikke mindst som udtryk for Jesu ånd, da det er hans ord og lære, der oftest træder frem.

Ved at tage alterbogen frem for hukommelsens skyld bliver man klar over, hvilke tekster der er særligt udtryksfulde og indtryksgivende. Når man vælger, sættes mere eller mindre bevidst også synet ind, og man er tilbøjelig til at vælge tekster, som gengives kunstnerisk og så at sige malende. Af de forskellige tekster kan man særligt henholde sig til trinitatistiden (især første tekstrækkes). Liturgisk er jo trinitatistiden udtrykt ved grøn farve, der symboliserer vækst, også vækst i indsig.

Det er dog svært for eksempel at undvære søndag septuagesimas og sexagesimas tekster. Lignelsen om arbejderne i vingården og om sædemanden. Både som lignelser og som indhold for en evangelisk forståelse.

Men ellers kan man springe frem til 3. søndag efter trinitatis. Lignelserne om det fortabte får og om den fortabte søn. Her udtrykkes Guds tilgivende og kærlige vilje, der omfatter hver bortkommen og hver synder og også ufornuftige. Billedet af hyrden, der på sine skuldre bærer fåret, er kendt fra oldkirkens tid. Den fortabte søn husker enhver, også billedligt – selv om børn kan have svært ved straks at ligne faderen med Gud.

Ved billedet af det fortabte får kan man komme ind på den gode hyrde fra 2. søndag efter påske. Temmelig så at sige nødvendige Jesusord, der i lignelsens form afslører en verden af selvhængivelse. Desuden knytter mange salmer sig til hyrdemotivet. Her er begge prædiketekster nævnt, skønt man ikke mere hører dem læst ved gudstjenesterne.

5. søndag efter trinitatis lyder der ord, der har betydning for kirken og dermed også kirken af levende sten. Peters fiskedræt, hvor Rudolf Otto ser et udtryk for Jesu hellighed, som "skrækker, skønt det fryder" og tiltrækker Peter. Den bibelhistoriske salme: "Der sad en fisker..." har betydet en del for min livsretning. Men vigtig er også 2. tekstrækkes beretning med Jesu ord om "nøglemagten", hvor nøglerne er blevet fast attribut for apostlen Peter. Her er det selvklart nærliggende rent ud sagt at gøre op med paven som Peters og dermed Kristi efterfølger. Paven som "Christi vicar".

Man behøver ikke kun at vælge søndage, der med sine tekster gør det "let" at prædike. Man må også tænke på, hvad der bredt huskes af mere eller mindre forargeligt. Det gælder for den utro godsforvalter 9. søndag efter trinitatis. Her kan udlæggeren komme ind på, at det gælder for os forvaltere at gøre livet let for andre og vise os gavmilde, da vi selv har gæld og er skyldnere. Vi må selv kunne tilgive og eftergive, hvad vi finder som overtrædelse. De åbenbart forargelige ord om at skaffe sig venner ved den uærlige mammon gør det nærliggende at komme ind på, at mammon, der konstateres uærlig eller uretfærdig, dog har det værd at kunne gives. Den er så at sige ikke bedre værd.

Af Jesu omgang med samtiden er evangelierne 11. søndag efter trinitatis ret klare. Farisæeren og tolderen viser Jesu henvisning til Guds nåde og tilgivelse. Synderinden i farisæerhuset viser som noget centralt den kærlige tilgivelses oplivende magt frem for fordømmelsen og den stadige sammenligning af menneskeligt værd og deraf så let følgende foragt.

Den 13., 14. og 15. søndag efter trinitatis følger lige efter hinanden med beretningen om den barmhjertige samaritaner, den lamme ved Bethesdas dam og ordene mod de falske bekymringer.

Den barmhjertige samaritaner er selvklart kanonisk som central forkyndelse af barmhjertighed. Der er talrige billedlige gengivelser, og en tænker som K. E. Løgstrup får så at sige ikke for lidt ud af den, nemlig barmhjertighed som en spontan livsytring. Jesu hyppige understregning af de profetiske ord om, at Gud vil barmhjertighed og ikke offer kommer her frem. Sikkert også indirekte ved, at de to tempelansatte formentlig lige kom fra deres offertjeneste.

Helbredelsen af den lamme giver et så at sige mindeværdigt eksempel på Jesu undere, som mest bestod af helbreddelser. Her kunne man give sig af med at definere undere, som når K. E. Skydsgaard for år tilbage talte om, at helbreddelser i sig selv ikke behøvede at være underfulde, men blev det, fordi de skete i øjeblikket på Jesu ord og af og til også med tegn.

Talen mod de falske bekymringer kan frem for opmuntring af og til vække forargelse. Vi skal bekymre os, siger folk, det er uansvarligt andet. Her kan man understrege, at det er de falske bekymringer, Jesus er ude efter – med en understregning af Guds gode forsyn, også forstået som hans forsynlighed. En fremhævelse af menneskeligt værd er også nærliggende, i det mindste i Guds øjne.

Liturgisk er jo trinitatistiden udtrykt ved grøn farve, der symboliserer vækst, også vækst i indsigt

20. søndag efter trinitatis indeholder fortællingen, lignelsen om kongesønnens bryllup. Fra min læsning af Luther er jeg blevet klar over vigtigheden af, at det er Gud, der indbyder. Det er Guds rige selv, der bereder sig sine "børn". Talen om, at "vi" arbejder for Guds rige fremme burde korrigeres heraf.

I trinitatistiden bliver også Alle helgen svær at komme udenom. Her er det nærliggende med Paulus' ord at gøre rede for det kristne håb og forventningen om evigt liv. Dagen lægger også op til en bredere deltagelse af mennesker, der mindes deres døde.

22. søndag i trinitatistiden rummer en oplagt "sællert" – lignelsen om de betroede talenter. Der lægges op til at tale mod frygt og til tvært imod at bruge de talenter, man fik, usanset størrelse. Hvorunder en talent som penge er blevet til et talent som givet og som så at sige tilstrækkelig livsmulighed, også med henblik på taknemlighed for gaven.

Kristendom og politik! Et tilbagevendende tema, ikke mindst i disse år. 23. trinitatissøndag: Kejseren og det verdslige styre får sit og sin plads så at sige. Samtidigt kan man understrege det lumske i spørgsmålet til Jesus med henblik på hans omdømme i et besat land. Man kunne eventuelt til slut vælge 2. tekstrække fra 24. søndag efter trinitatis. For dog at få evangelisten Johannes med. Her vises det, hvordan Jesus er Guds søn, og at Jesus handler i sin Fars ånd. Her er det oplagt at understrege, at Gud arbejder, med verden og med os, i skabelse og frelse.

– Dette blev nu ikke til 12 forskellige søndage i trinitatistiden, men til væsentlige tekster derfra. Blandt mange kanoniske tekster i kirkeårets løb er der som sagt valgt fra trinitatistiden som den lange festløse tid. En tid til gengæld for modenhed og stadig øget indsigt, i vækstens farve.

Boganmeldelser

Bliv klogere på livet med N.F.S. Grundtvig

Af Helle Krogh Madsen; Lars Nymark Heilesen

Gyldendal, 2006

68 sider

129,00 DKK

Denne bog af Helle Krogh Madsen og Lars Nymark Heilesen indgår i en ny serie "Bliv klogere på livet" fra Gyldendal. Målgruppen er Folkeskolens ældste klasser.

Foruden bogen om Grundtvig omfatter serien bøger om Darwin og Carl Nielsen. "Bliv klogere på livet med Carl Nielsen", den er langt ude, men et koncept er et koncept.

Formålet er at gøre eleverne begribeligt, hvorfor de skal interessere sig for Carl Nielsen, Darwin og Grundtvig, og hvordan deres liv og værker kan have berøring med vores liv i dag.

Hver bog er på 50-60 sider i lidt mindre end A4-format, overdådigt udstyret med farvebilleder.

Ligesom i mange konfirmandmaterialer, hvor man kan have svært ved at se, hvad billedet af den unge fyr på skateboardet eller faldskærmsudspringeren laver lige der, kan man også have det med nogle af billederne her: de virker lidt "reklame-agtige",

signalerer action og aktualitet, men hænger ikke særlig godt sammen med teksten.

Det er en fint disponeret fremstilling af Grundtvigs tanker, som kommer godt omkring ham:

Bogen er inddelt i otte kapitler, som fører læseren – som altså er en skoleelev i Folkeskolens ældste klasser – igennem Grundtvigs hovedmodsætning mellem liv og død, hans tanker om menneske-ord og –ånd, om den poetiske anskuelse, de nordiske myter, den historiske kristendom, skolen, folkestyret og det mandlige og det kvindelige, og den røde tråd, at al ægte oplysning af tilværelsen tager sit udgangspunkt i det foreliggende, skabte menneskeliv og findes i den frie samtale mellem mennesker, træder fint frem.

Det må formodes at være svært tilgængeligt stof for eleverne, men bogen gør et veludført og energisk forsøg på at komme igennem.

En gang imellem fornemmer man at iveren efter at træffe eleverne hjemme og inddrage dem tager overhånd. For eksempel når kapitlet om myterne tager udgangspunkt i Harry Potter-bøgerne. Det er måske at tale ned til så gamle elever, og kan for øvrigt hurtigt vise sig at være en forældet illustration. Den samme tendens på en anden måde ligger måske bag en billedtekst på side 18, hvor der står, at det ifølge Grundtvig er Helligånden, som skaber den hjertelige samtale mellem mennesker. Det er der vist ikke belæg for hos Grundtvig. KH

Immanuel

af Jeanne Dalgaard

Aros Underviser, 2007

40 sider

65,00 DKK.

Partipris v/25 stk.

50,00 DKK.

Magasinet for de nysgerrige kirkefremmede

Vi kender dem alle, de står i lange rækker på bladhylderne i landets kiosker: de blanke livsstilsmagasiner. Her kan man blade sig gennem de nyeste trends indenfor tøjstil, boligindretning og hundeopdragelse. Og nu også om tro og kristendom

Immanuel hedder det nye magasinlignende materiale, som er kommet fra Aros. Her kan du få gode råd til boligindretning med hjerte-ro og hjerte-rum, tips til at komme mere ind på livet af kristendommen, test om hvem du er og artikler om kristentro. Her er opskrifter på, hvad man kan gøre ved bønner, såvel de bedende som de sorte kaffebønner, brevkassedoktor og inspiration til hvad man kan bruge søndag morgen til.

Det hele er pakket ind i modebladernes blanke papir. Stilen er humoristisk og layoutet lækkert. Immanuel er målrettet mod den kirkefremmede, men nysgerrige dansker, som gerne vil vide lidt mere om kristentroen og kirken. Det er skrevet i et let og legende sprog og har modemagasinet uforpligtethed over sig. "Du kan lave dig en stor kop kaffe, sætte dig i en solstråle og på et par timer læse magasinet fra den ene ende til den anden, eller du kan lægge det i vindueskarmen ved siden af toilettet, blade lidt rundt, læse hist og her og nyde billederne."

Immanuel møder danskerne i deres hverdagsliv og det endda med humor. Magasinet giver ikke fuldgyltige svar på de kirkefremmedes mange spørgsmål om tro og kristendommen, men forsøger i stedet med udgangspunkt i det moderne menneskes præmisser at fortælle om kristendommens kernepointer og pirke til nysgerrigheden.

Dog kan man godt undre sig over at et af kernepointerne nemlig dåben, næsten ikke bliver behandlet i bladet, men man kan jo håbe på, at dette emne bliver taget op i næste nummer af Immanuel, for jeg håber da, at vi kan se frem til flere numre af magasinet Immanuel. HMD

Forestillingen om Gud

af Finn Dyrhagen

En effektundersøgelse af den indledende konfirmationsforberedelse i Danmark

Hvordan forestiller børn sig Gud? **Forestillingen om Gud** søger at give et svar på dette spørgsmål. Ca. 100 skolebørn i 3.-4. klasse er blevet spurgt om deres gudsbillede og ikke mindst er de blevet bedt om at tegne det. Bogen præsenterer børnenes svar og billeder og drøfter på baggrund heraf den kirkelige undervisning, som tilbydes børn på dette alderstrin. Bogen henvender sig til alle, der beskæftiger sig med kirkelig undervisning af børn.

Illustreret, 104 sider • 178,- kr.

Netop udkommet

Vær velkommen Herrens år

af Jørgen Gleerup og Lars Nymark

Voksenundervisning til minikonfirmandforældre

For kirken står og falder anstrengelserne med minikonfirmanderne et langt stykke af vejen med, at forældrene kan tale videre med børnene om det, som der arbejdes med i kirken og sognegården. Materialet består af et forældrehæfte og en lærervejledning inkl. en cd-rom med billeder. Forældrehæftet har jul, påske og pinse som omdrejningspunkt, dels fordi de centrale højtidler tegner det grundlæggende og elementære i kristendommen, dels fordi det vil være vigtigt, at forældre kan gå ind i en samtale med børnene netop her, hvor kristendom, gudstjeneste og folkelig tradition er spundet sammen.

Lærervejledning inkl. cd-rom, 24 sider, 198,- kr.

Forældrehæfte, 12 sider, 40,- kr. • Forældrehæfte v/25 stk. 35,- kr.

VIL **DU** ARBEJDE MED MENNESKER OG TRO?

Kirkefaglig-Videreuddannelse.dk

Diakonissestiftelsens sognemedhjælperuddannelse
SU-berettiget uddannelse • Tlf. 38 38 41 20